

BARCELONA 26 DE JULIOL DE 1891.

SALUTACIÓ

Era una festa que anys ha somiavam, la del monument que Valencia ha alçat á la memòria del Rey Conqueridor, y nos havíam proposat no ferhi falta, portanthi allí, al peu de la grandiosa estàtua, no una representació oficial, sino la representació de las grans ideas de germanor que la Renaxensa catalana a despertat axis en las zalzeredes del Llobregat com en los tarongerars que rega 'l Xúchar, y axis en las flayrosas encontradas de Mallorca, com en las valls del Conflent y Vallespir.

Deu no ho ha volgut; puix encara las forses del cos no van de paria ab los entussiasmes del ànima sempre ardida, del cor sempre somogut, quan se tracta del enaltiment de la pátria, del exçalsament de la llengua, de la propagació dels ideals regionalistes. Mes en esperit no hi farém falta, y ja saben nostres germans de Valencia, l' entussiasme ab que rebérem anys ha, de llabis del insigne Llorente, la fausta nova de que en una de las plaças de la Ciutat dues voltas lleal, s' hi alçaría una estàtua eqüestre del alt y poderós Rey En Jaume d' Aragó.

En cada una de las grans ciutats que ennoblí ab sa Cort ó conquistá ab sa espasa, som

de parer nosaltres que deuria axecarshi un monument al Monarca mes gran de la Edat Mitja, que representa en sa radiosa y atractiva figura la consolidació de la nacionalitat catalana, mitjansant la unitat de la llengua que igual se escribía en son temps en Montpeller, en las platjas de Alacant y en los cims del Pirineu, y mitjansant lo expandiment y desenrorollo de la llegislació que feu náixer per tot arreu las llibertats populars á l' ombra dels Concells, sagrats baluarts de la Pàtria.

Pero si en alguna ciutat hi escau de un modo singularissim la estàtua del Rey En Jaume, es sens dupte en la Sultana del Turia que faria plorar de haverla de perdre al rey moro Cayen, com doscents anys mes tart Granada feya llagrimesar al pobre Boabdil al mirarla, per darrera volta, desde 'l cim de la serra.

Tan important creya la conquesta de Valencia y tan goig li doná, que en lo instant en que 'l Rey D. Jaume vegé l' estandart de las barras onejar sobre sos murs, no pogué contenir las llàgrimas, saltá de cavall y besá la terra, fent grans mercés á Deu de la gracia otorgada.

Allí es hont se 'ns presenta Don Jaume en l' explendor de sa gloria; allí la forsa y la gallardia dels trenta anys se veuen coronats ab la triple corona de conqueridor, de legislador y de pare del poble; allí, si no fossen al-

guns mancaments del home, se 'ns presentaría'l Rey catalá mes gran y mes simpátich que 'ls seus coetanis y parents de França y de Castella.

Allí es hont millor simbolisa la unitat de la patria catalana; y dihem catalana, porque, si be rodejáren al venturós monarca los *ricoshomes* de Aragó, tan valents com puntillosos, y los cavallers del Llenguadoch, no obstant era un cor ben catalá 'l que bategava fort sota sa cota de malla, com era ben catalana la llengua que floría en sos llabis ab novella ufana, y ab la que mes tart escrivía sa homérica Crónica.

Perçó nos plau que Valencia haja estat la primera ciutat de la Corona aragonesa que hage erigit una estàtua eqüestre al gran Rey; sempre tindrà allí una gran significació aquella noble figura tan admirablement interpretada per en Vallmitjana, que extenen sa madreta sembla dir á las palmeras d' Elx y de Alacant que sian las fitas inesborrables del mes bell reyalme d' Espanya.

Gloria sia, donchs, al gran Rey y gloria á Valencia que axis l' enalteix y 'l mostra á son poble!

Se 'ns ha dit, y 'ns costa de creurho, que en lo pedestal de la estàtua s' hi ha grabat la inscripció en castellá. Si axó es veritat, no es moment ara d' enfadarshi. Ja 'n parlarém un altre dia; y de segur que no dirá Valencia com Pilat, *quod scripsi, scripsi*.

La estàtua allí s' alça; y ella parla pla en catalá, com hi parla 'l poble axerit que la contemplarà ab fruició verdadera é íntima.

Una salutació al gran Rey; una enhorabona á Valencia, y una encaxada fraternal als companys del Rat-Penat, á qui 's deu principalment lo monument, al peu del qual voldriam nosaltres poder sagellar la unió dels cors y la mancomunitat de ideas de tots los qui fan regionalisme, parlant la llengua que parla lo Rey Conqueridor.

JAUME COLLELL, PBRE.

LO TIMBAL DEL BRUCH

Informe llegit a la Real Academia de la Historia per l' académich de número, D. C. Pujol y Camps, sobre 'l folleto que, ab aquell titol, escrigué y publicà Mossen Anton Vila, Pbre.

Lo timbal del Bruch, es lo titol d' un folleto de 48 planas en 8.ª escrit en catalá, imprés en la ciutat de Vich l' any passat, 1890, y del qual son autor lo prébere Mossen Anton Vila, n' ha dedicat un exemplar á la Academia.

Lo titol del folleto, revela clarament lo mateix assumpcio que desenrotllá nostre distingidíssim company lo senyor Gómez de Arteche, en son conegut y hermos article *El tamborillo de San Pedor*; y sols per indicació seva, acullida per l' ilustre senyor Director de la Academia, he pogut acceptar la honra que aquest va conferirme de donar compte á la docta Corporació, sobre dels nous datus que poguessen trobarse en la obra del senyor Vila.

La he estudiad y dech declarar, que en ella logran positiva valus la comprobacions històriques á que s' entrega l' autor, confirmant las apreciabilíssimas investigacions portadas á cap per lo senyor Miró, y desfent per complert, en mon concepte, lo singular misteri, ara tan esplicable, que per tant temps ha cobert ab sas nebulositats la memorable personalitat d' aquell famós *timbal*, que en lo senyalat combat del Bruch, tant poderosament contribuhi á una victoria de tan trascendentals conseqüencies.

Vint y nou días després del sagnant 2 de Maig de 1808; dos mesos y mitg abans de que s' recollissen los llovers de Bailén, havien brotat ja ab gran ufana á Catalunya, en una de las estribacions del Montserrat. Lo combat que 'l dia 6 de Juny tingué lloc en los espadats colls del Bruch, fou la primera y senyalada victoria que l' ardiment espanyol va obtenir sobre las armas de Napoleón que gosavan de no desmentida fama d' invencibles: victoria singular que no fou deguda á la sàbia combinació de moviments militars, ni tant sols al impuls de forças mitjanament disciplinadas dirigit oportunament per un general sobre un punt débil del enemich, rompentlo y desbandantlo després. Res d' axó va succehir. Los triomfadors del Bruch foren los pagesos de la comarca, sens altre pericia que lo indòmit de son valor y lo certe de sa punteria, ni altra tèctica que l' instant guerriller dels montanyesos espanyols, sempre poderós per saber defensar ab temible valentia los escalonats turons de sos aspres cims. A cap manament obeiren al marxar á la lluya: lo toch de somatent que senyalava l' avanç del enemich, fou qui 'ls convocà per sortir á trobarlo. No hi hagué cap quefe que manés lo conjunt de las forças que anava acudint dels pobles de la comarca; cada somatent tenia 'l seu, pagés, capellá, propietari ó estudiant, y lluyava son estol matant ó morint per son compte y perill, ab la noble emulació (ingénita en los fills de Catalunya), de probar de poble á poble qui cumplia mellor sa obligació en l' empenyo. Potser á aquesta matexa falta d' unitat en lo mando, se deu en gran part la derrota tant extremada de la columna francesa, derrota que fou iniciada per lo somatent del poble de

Sampedor, ajudat impensadament per lo timbaler que ab ell anava.

Ans d' estampar lo nom y pàtria del minyó y no atribuirli inverosímils talents militars, que avuy que l' coneixém pot assegurar-se que no podia possehir, he d' esbosquessar encare que rápidament, lo que succehi en aquell combat de perdurable memoria.

Lo senyor Gómez de Arteche nos diu, en la esmentada obra, lo plan de Napoleón per ocupar las ciutats de Saragossa y Valencia. Al disposar la marxa de las forsas y 'ls punts estratègichs en que habían de juntarse, se formá al mando de Schwartz una brigada de 3,800 homes de totas armes, ab dos pessas de campanya, destinada á caure sobre Manresa, castigarla per haver llançat al foch lo paper sellat que se li havia enviat, y de pas fer volar los molins de pòlvora qu' existian en los afors de la població. Passant després per Lleyda, devia marxar á reunir-se ab Lefebre, formant junts lo cos de combatents destinats á operar en l' Aragó.

Si 'ls generals francesos que 's trobaven á Catalunya haguessin conegut lo tremp dels fills del país, entre 'ls que s' havia escampat la ràbia que produhiren los fusellaments de Madrid y la ocupació de las fortalesas de Montjuich y Ciutadela de Barcelona; si haguessin comprés la facilitat ab que s' arman y 's mouhen los pagesos al toch de somatent, que corre depressa de poble en poble posant sobre las armas en pocas horas á tota una comarca, sens dupte haurian desistit de la marxa del general francés per las montanyas, ja que 3,800 homes estrangers, odiats fins de la terra que trepitjavan, eran molt pochs homes per poguer arrivar á Lleyda, travessant aquella terra tant esquerpa, la mes apropiada per las èmboscades. Si Schwartz te la sort de forsar lo pas del Bruch, y encara després guanyar Manresa, tinch per segur que l' axam dels somatents l' haurian sitiat en la ciutat, sentli impossible sortir d' ella per sas propias forsas. Lo plan fou descabellat, y ben aviat y á sas costas ho entenguieren los invasors.

La brigada de Schwartz va cumplir las ordres y 's va posar en marxa, veyste obligada á detenir-se un dia á Martorell á conseqüència de la llarga pluja que va caure lo 5 de Juny de 1808. Aquesta espera va perdre á las tropas, puix que arribant á Esparraguera la nova de que 'ls francesos se dirigíen á Manresa, l' arcalde la va fer circular per los pobles veïns, conviantlos á que estiguessen preparats per axecar lo somatent.

Y sonaren las campanas, y s' armaren los paysans, preparantse per sorprendre á la tropa. Lo dia 6 aquesta continuá sa marxa: travessá confiada per Esparraguera y Collbató, ahont altre tempestat va detenirla pocas horas, arribant ans del mitjdia al Bruch de baix. Inesperadament, la forsa de cavalleria que formava en la vanguardia, al vorejar una tossa de petits y espessos pins que cobria un costat, va rebrer una nutrida descarga, á la que va seguir, á boca de canó, tant certer foch granejat, que feu retrocedir als genets, després de sofrir moltes baxas.

(Seguirá).

MOVIMENT REGIONALISTA

En la illa de Menorca ha comensat á publicarse ab lo títol de *Es Menurquí*, un periódich desenal escrit en nostra estimada llengua, ab las formas dialectals que té en aquella regió. L' objecte de la publicació, segons llegim en son primer número, es lo següent: «estendre, á la mida de nostras forsas, la instrucció en nostra pàtria; donar moviment y vida á las bonas lletras; comunicar á nostres paysans y amichs las nostras ideas, dirigidas sempre al camí del bé; y despertar del seu ensopiment á la literatura menorquina, casi oblidada dels seus mateixos fills predilectes, es lo nostre principal objecte...»

Saludém de tot lo cor l' aparició de tan estimable colega y li desitjém fruyt abundant en la seva patriòtica campanya.

Las festas que 'ls tamborinaires y 'ls felibres han celebrat á Sanari, segons oportunament anunciamen, han resultat sumament espléndidas. Entre 'ls que hi assistiren son de notar: L. Astruc, Joan Monné, Alfons Tavan, Pau Coffinières, Majoulier, A. Marin, Chevalier, Honnorat August, Gautier, V. Bernard, Foucard, Gay, Monier, Lebre, Hauser, Ruvier, Lesenre, Long, Grinda, S. Clastrier, Michelon, Rey, I. Gautier director de la *Cornemuse*, Escudier, Ferrat, Ramel, Duperon, Roll, pare y fill, Adám y molts d' altres.

En Joan Monné, en Pau Coffinières, l' Alcalde de Sanari y algun altre dels concurrents, pronunciaren discursos sumament patriòtichs, llegintse també poesias provenzals que l' poble aplaudi frenèticament.

En una convocatoria que inserta la revista *Lou Felibrige*, «fan á saber los felibres del Comtat, de Provenza, de Llenguadoc, de Aquitania, de Catalunya y de tots los payssos romans que 's celebraran Jochs Florals en la ciutat de Carpentras, ab motiu del Centenari de la unió del comtat á Fransa. Será president d' honor en Frederich Mistral. Entre l' varis premis se senyalan tres distincions per una oda al malaguanyat Roumanille.

A París, y á casa del argenter Ravanit, se ven la anomenada *medalla felibreña*, de plata oxidada, portant en relleu, al un costat, la Pervinca y la Estrella de set raigs; y al altre, la cigala voltada d' exos mots: *21 de Maig 1854. Provenza, Llenguadoc, Aquitania, Catalunya*.

Lo Boletín de la Cámara Agrícola de la província de Tarragona, publica un article que, destinat en las intencions de son autor, á combatter lo regionalisme, lo que fa, en realitat, es posar de relleu la ignorancia y falta absoluta de sentit patriòtich dels que veuhen ab mals ulls, la saludable reacció que aquell va produint. Tant plé de disbarats y de afirmacions lleugeras, unas, y completament falsas altres, está l' aludit article, que no duptém que, pels lectors de seny que aquell Botillet tinga, mes ha d' esser una apologia de nostras ideas que una llansada contra elles, segons se proposava l' articulista.

En los salons de la activa societat «Foment Català-nista» se celebrá lo passat diumenge altra de las agradables y concorregudas vetlladas literarias y de propaganda. La concurrencia fou major que en los dias anteriors, abundanthi las senyoras. Llegiren composicions literarias, totes ellas molt aplaudidas, los seyyors Cardonets, Ciurana, Fuster, Grau, Novellas de Molins y Vilar; y la senyoreta Senosa y'l seyyor Rocaborda, reculliren molts aplausos executant en lo piano escullidas pessas.

La part mes important d' aquesta festa fou la importantissima conferencia, que en la segona part d' ella feu nostre distingit amich y colaborador D. Sebastià Farnés. Tractá en ella del «Concepte de Pàtria dintre la família,» desarrollant eix tema, ab un to familiar y senzillés de frase que captivaren tot seguit la atenció dels oyents.

Comensá dihent que avuy es á Catalunya la familia un dels elements de mes forsa, ab que podém comparar los catalanistas; feu una valenta y magnífica apologia de la dona catalana, comparant lo treball que dintre de casa realisá, ab aquell que fa l' home, essent elllas las que desde 'l breçol nos van infiltrant l' amor per lo que es genuí de nostra terra. Explicá lo que es Catalunya, demostrant lo absurda que es la constituciò politica actual d' Espanya. Feu algunas altres consideracions parlant del partit conservador, quin digué, quan comensá á governar proclamá que venia á restablir la pau y la justicia, y un de sos primers actes fou arrancar las llibertats y furs de Basconia. Acabá dihent que las associacions catalanistas y totes aqueellas que dintre eix camp militan, han de treballar á fi de protestar y fer sentir la seva veu, aprofitant la ocasió, si 's presenta, de fernos justicia nosaltres mateixos. Afirmá que no es una rahó que si Catalunya avuy no constitueix una nació, políticament parlant, no pugui demá serho. Explicá y sintetisá l' idea de Pàtria, á la que han de pender com á guia de totes sas activitats y treballs, los catalans que vulguin veurer tornar á relluhir la gloria y esplendor dels temps passats de nostra benvolguda pàtria.

De la *Unión Vascongada*, de San Sebastian:

«Es en nostra ciutat l' eminent poeta català Mossen Jacinto Verdaguer, autor del celebrats poemas *Atlántida* y *Canigó*, y dels incomparables *Idilis* y *Cants mistichs* que no refusaria de firmar lo mes gloriós de nostres ascetichs del segle XVI: tant gran es llur senzillés, tan inefable llur pureza, y tant celestial l' aroma de dolcissima flayre que despedexen.

Enviém al ilustre poeta nostra coral benvinguda.»

En los tallers que 'ls marmolistas d' aquesta ciutat senyors Ventura germans tenen en la Ronda de Sant Antoni ha estat exposada la lápida que la colonia sampedorenca ha pagat per que en las próximas festas de la vila de Sampedor sia colocada en la casa en que nasqué lo celebrat timbaler del Bruch. Es una lápida riquíssima de marbre de fondo blanch y desllustrat ab la inscripció conmemorativa negra y de relleu com

també la orla, de ensopagat dibuix, terminat en la part baixa ab l' escut d' armas de Sampedor.

Lo treball de dita lápida es sumament pulcre y honra l' taller d' hont ha sortit.

Heus aquí ara l' text de la inscripció conmemorativa:

«En aquesta casa nasqué á XIV de Mars de MDCCXCI Isidro Llussá, lo timbaler del Bruch. Aqui mori als VI d' Abril de MDCCCIX. Sos compatriots li dedican aquest recort á XXVI de Juliol de MDCCXCI.»

La *Union Vasco-Navarra*, diari fuerista que 's publica á Bilbao, porta la primera plana de la seva edició del dimars, 21 del corrent, tota endolada per escaures en dita fetxa l' aniversari de la promulgació de la lley que abolí 'ls furs de las provincias vascongadas, é inserta un article, firmat ab las iniciais J. M. de A., que es á la vegada un plany eloquentissim per la pérdida de las llibertats pàtrias y un crit al patriotisme dels euskaldunes, per restaurarlas.

Dit article acaba ab lo següent párrafo:

«Tot axó convé recordar en lo trist aniversari de la promulgació de la lley abolidora de nostres Furs, per despertar en tots l' ardent entusiasme y desitg que á nosaltres nos anima de salvar de sa cayguda al régime foral d' aquest pays contra la invasora centralisació que 'ns domina, y aquest es lo moment més á propòsit per reiterar nostras protestas contra aquella *ley imposta y no acceptada*; aquest y no altres recorts es lo que no deu olvidarse, perque sa defensa deu anteposarse y sobreposarse á tot, mentres no conseguim la reivindicació de nostres Furs; aquest es també l' moment de recordar que nostre régime especial está més cruelment ferit per la ingratitud de molts bascongats que per la tiranía dels governs; l' odi sectari corseca 'ls cors y petrifica las intel·ligencies, quan la unitat, lo deber més imperiós, imposa avuy á tots los bascongats l' apartament dels partits per consagrarnos, baix la bandera comú d' aquest poble, qual lema es lo de *Jaungoico eta Foruak*, á la reivindicació de nostras llibertats: nostra salvació está avuy en la unió de tots que, com absolutament necessaria en las presents circumstancies, un y altre dia, ab perseverancia y tenacitat, proclamém nosaltres.»

En la escola que l' Sr. Solanes te establerta en aquesta ciutat, ab satisfacció hem vist que se hi ensenya la Gramàtica de la llengua catalana, y la historia particular de Catalunya.

Al felicitar al Sr. Solanes per sa conducta, que han d' aplaudir ensembs l' amor á la pàtria y la pedagogia, no cal dir quant desitjém que tinga imitadors.

En los periódichs de Provenza, hem vist la mala nova de que l' poeta Lluis Roumieu, que ja diguerem havia emprès un viatje á la República Argentina, al desembarcar en aquesta, ha sofert un atach de feridura que l' ha dexat paralítich.

En lo concert que la distingida societat coral «Euterpe, de Clavé,» celebrará per la diada de Sant Jau-

me, en lo teatre del Tívoli, s' estrenarán dues composicions: *Lo Cup*, de Cosme Ribera, y *Ronda de Pastors*, del senyor Garcia Robles.

Copiém de nostre estimat comrany L' Olotí:

«Felicitém á n' Agustí Coll, propietari de la fleca de cal Curt, per haver posat lo rótul de sa botiga en llengua catalana. Aixó 'ns fa pler, que la gent no s' dongan vergonya de ser catalans. Si ab nostra llengua pot expressarse tot lo que s' expressa ab la castellana y una mica mes, segons diu lo célebre catedràtich y académich de Madrid en Menendez Pelayo, ¿per qué hem de recorre als noms forasters per posar rótuls?»

Y ara que ve á tom, y que dintre nostre ajuntament hi han entrat caracterisats catalanistas, seria oportú pendre un acòrt y posar en catalá tots los noms dels carrers, com s' ha fet á Reus y en altres poblacions mes importants que la nostra com ja indicarem en lo número pròxim passat.»

Hem rebut, molt ben redactat en nostra llengua l' programa de las festas patriòtich-religiosas que celebrarà la Vila de Sampedor á llahor de Sta. Agna, patrona de la vila, y en conmemoració del gloriós timbaler del Bruch.

CENTRE CATALANISTA DE OLOT.—*Primera Exposició de Bellas Arts de 1891.*

Bases.

1.ª La exposició s' obrirà lo dia 23 d' Agost y s' tançará l' 13 de Setembre.

2.ª Se admetrán obras de dibuix, pintura, escultura y arquitectura, en tots sos gèneros y aplicacions, tant per la venda, com per simple exposició, devant anar accompanyadas del corresponent títol, preu y firma del autor. Las copias no tendrán opció á lot, sinó en lo cas de ser executadas per un procediment distint del original y 'ls quadros al oli, dibuixos, planos, grabats, litografías y fotografías, deurán portar son corresponent march.

3.ª Las obras serán presentadas en lo Centre Catalá, ans del 15 d' Agost, ab la direcció del Expositor.

4.ª La Comissió directiva, se reserva l' dret de rebutjar las obras quin assumpto, judique inmoral ó de mal gust.

5.ª Los gastos de transport fins al Centre Catalá, anada y retorn, correrán á càrrec dels expositors, y no podrán aquests retirar las obras fins terminada la exposició.

6.ª Los expositors, designarán qui 'ls represente en aquesta població, per tot lo referent á llurs obras.

7.ª Se emitirán accions de cinch pessetas cada una, que se expendrán en lo Centre Catalá y lloch de la Exposició, y ademés en casa dels corresponals, que s' nombrarán en las principals poblacions de Catalunya.

8.ª Lo producte de las accions, deduhit un 5 per 100 per gastos de exposició, será distribuit en lots que s' adjudicaran per sorteig.

9.ª Lo número é importancia dels lots, se fixarà en vista de las obras presentadas y de las accions venudas.

10. Lo sorteig serà públich, se celebrarà durant la festa major, fixantse oportunament lo dia, y comunicant immediatament lo resultat als corresponals.

11. Los accionistas favorescuts, no rebrán cap cantitat en metàlich, pero si la obra ú obras que escullirán entre las exposadas, per igual ó major valor del lot que 'ls hage tocat en sort, devant en l' últim cas, satisfer en metàlich la diferencia que resulte.

12. La elecció de las obras, se fará comensant per los lots de menor importancia immediatament després del sorteig. No obstant la compra y venda d' obras podrá ferse durant tot lo temps de la exposició.

13. Los favorescuts ab lots que no s' presenten á escullir las obras ans del 13 de Setembre, per sí mateixos ó altra persona encarregada, deurán subjectarse á la elecció que fassa en son lloch la Junta directiva, que ho posarà en coneixement del interessat lo mes prompte possible.

14. Lo producte de las vendas d' obras d' art exposadas, será entregat per la Comissió directiva á sos autors, deduhit un 5 per 100 per gastos d' Exposició.

Olot, 4 Juliol de 1891.—Lo Tresorer, Miquel Malagrida.—Lo President, Joan Bassols y Prim.—Lo Secretari, Eveli Barnadas.

LA MONA DE PASCUA

(COSTUMS POPULARS CATALANES)

La Missa major
ja s' es acabada,
gran munió de gent
fa dret á la plassa;
devall los balcons
rebull y s' acampa:
s' hi veuen infants,
també caps de casa
y entre aplech de vells,
grossa fadrinalla.
De noyes ja ho crech!
¡á corriolades!
per elles avuy
la festa s' prepara,
venent y encantant
panets en la plassa.
¿Qui son los minyons
qui' enrotllan la taula?
Es la Confraria
millor de Villalba, (1)
los que son fadrins
tots ne son confreres.
En lo jorn dels Reys
á la fleca pastan,
pasta de turró
que es cosa encertada:
ametlles y mel
pinys y avellanes
¡Entre dols y dols
l' amor sempre en raja!

(1) Poblet situat aprop de Tortosa.

Del turró han fet pans
d' embaumada flayre:
entre murtra y boix
guarneixen la taula.
Tantes noyes té
fadrines Villalba,
tants los panets son
que surten á plassa.
Dessobre cada un
s' hi veu una marca,
la marca que 's veu
es son nom de casa.
¡Quín hermos ramell
que fan ajuntades
aplech tan triat
de nines galanes!
Cobreix lo gipó
son cosset de palma,
rumbejan al pit
cadenes de plata,
faldilles ab flors,
devantal de sarja,
y totes ab ulls
que creman com brases,
morenetes pells,
galtes de magrana
y d' encés carni
lo llavi que 's bada,
pera llensá arreu
un vol de rialles.
¡Ay si alguna avuy
sigues desayrada!
¡Si dins breus instants
al cridá l' confrare,
cap dita á son nom
no hi sigues posada!...
La que te bon dot
¡be prou que l' aguaytan!
La que te promés
¡si n' es d' envejada!
Per ciò des son lloch
s' estiran y s' alsan;
les que son detrás
lo capet allargan;
les que son devant
se donan mes ayre,
y totes com fort
qu' escampa metralla,
al dret dels fadrins
llansan les mirades.
Mes ja! als minyons
tampoch feyna 'ls manca
¿Com fer per triar
en eixa garlanda,
de frescos capolls,
que á l' hora tots badan?
Mes ja l' hora n' es
y enfront de la taula,
un nom va cridant
lo mes vell confrare.
Qui la noya vol
al punt s' adelanta:

¡Jo 'n dono vint sous!
¡Jo 'n dono quaranta!
¡Donchs jo 'n dono cent!
Jo cent y cinquanta!
Si altre no surt
la crida s' acaba.
Qui mes n' ha donat
lo panet alcansa
y en mitj del burgit
que s' ou á la plassa,
á la nina 'l don
que 'l pren y lo guarda;
si 'l galan li plau
ab mitja rialla,
si 'l cor ja dat te
ab la vista baixa.
Mes si 'l vol ó no
tampoch ho sap ara:
per estarn segur
te qu' esperar Pascua:
si al essé allavors
l' invitan los pares
la Mona á menjar
en sa casa y taula,
ja pot tirá avant
l' anell y esposalles;
mes si avis no 'n reb
al se á la diada,
lo pobre ha fet tart
¡ja 'n pot cercá un altre!

DOLORS MONSERDÀ DE MACIÀ.

DISCURS DE GRACIAS

LLEGIT PER D. MARIAN ROIG
EN LA INAUGURAL DEL «CENTRE CATALÀ VILAFRANQUÍ»

Senyors: Al volgwer donar cumpliment á la honrosa comanda de remerciarvos, que m' han fet mos companys de Junta, sento ma llengua empresonada, y mos llavis entorpirs ni sisquera poden configir las més necessarias paraulas.

Y es, senyors, que dos sentiments diversos y oposats dominan y subjugan igualment mon esperit.

L' un, lo sentiment que subjuga l' esperit d' aquells que, novells com jo, nos veyém precisats á dirigir la paraula á un públich tan distingit com il·lustrat y patriota. L' altre, senyors, lo sentiment que fa bategar mon cor catalá, que avuy s' axmplia al respirar aquesta alé de sant amor pátri. Y ¿cóm no, si havem lograt conseguir lo que tant temps fa desitjavam?

Pera 'ls vilafranquins era una verdadera vergonya no tenir un Centre ahont poguessem reunirnos los que, aymants decidits y entussiastes de nostra parla, de nostre dret y nostra historia, tenim uns matexos desitjos y unas mateixas aspiracions: un lloch desde ahont poguessem alsar ben alta la gloriosa bandera de las quatre barras y poguessem treballar pera la reivindicació de nostras institucions perdudas.

Y 'ns avergonyiam doblement, al considerar que compatrioticis nostres han sigut en tot temps los primers en posarse al costat dels reivindicadors de nostra ay-

mada Catalunya. Testimoni viu ne son encara las antigas voltas de Sant Francesch, ahont en Pere lo Ceremoniós hi reuní Corts, y 'l palau del Rey en Jaume. Vilafranca fou la primera que en altre temps s' axecá á favor del princep *Sant Carles de Viana* proclamantlo herèu de la comtal corona. Ella sabé rentar la fastigosa taca dels ultratges comesos per lo afrancesat exercit de Joan II, vencentlo prop las murallas de Cervera.

Y en lo temps moderns, senyors, quó han sigut per ventura compatricis nostres, los que, posantse al front del renaixement patri, han encés en lo cor del poble catalá vius desitjos de ser lo que nostres pares eran reconquerint lo que 'n mal hora se 'ns robá? Si; un fill de Vilafranca, l' inolvidable mestre, en Manel Milà, fou lo restaurador dels Jochs-Florals y patriarcha de nostra literatura; un altre fill de Vilafranca, en Eduard Vidal, fou lo que s' atreví, en aquell temps en que nostra parla era menyspreada, á posar en escena lo primer drama en catalá de nostre renaxement, y per sí senyors, també un fill de Vilafranca, l' insigne Morgades, es lo restaurador del Cenobi Ripollés, que al axecar d' en mitj de sas runas las vetustas parets del casal de nostra Nacionalitat, fa reviurer las heròicas gestas de nostres antepassats.

¡Ah senyors! tant lo present com lo passat nos mostrava á cada instant la falta que cometíam envers nostra pátria catalana. Veyeu, donchs, si era imperdonable la carencia en aquesta població, d' un Centre d' aquesta classe.

Per axó la fundació del Centre Catalá Vilafranquí's feya necessaria, y axis ho comprengueren uns quants entusiastas de nostras glòries,—que encara que á estudi no 'ls haguessen ensenyat,—sabían perfectament qui eran los Rogers de Flor y de Lluria, los Claris y Casanovas, y 'ls Fivallers y Tamarits.

No foren pochs los obstacles que pera portar á terme tant patriótica idea esdevingueren. No fou menys pesada la lluya que tingueren d' empender pera vencer la resistencia del indiferentisme, que com espessa capa de glas s' havía estés sobre 'l cor de Vilafranca, empresonantlo en son sí. Més illoat sia Déu! la victoria que sempre corona las causas santas sortí á relluir, com ullada de Sol, després de feréstega tempesta, qu' escampa 'ls núvols y fa renaxer la esperança en los cors.

Ab la creació del Centre Catalá Vilafranquí, no sols hem axecat una nova muralla pera contenir aquest desbordament de vics y odis que de Madrid nos envian, sinó que á la vegada paguem un deute de gratitud á 'n aquells valerosos compatricis que 'n lo siti de Barcelona preferiren morir á viurer sense furs; que fem nostra la indignació que nostres antepassats sentiren al cremarlos las gramallas, y que al mateix temps nos enorgullim de que per nostras venas hi corri sanch dels que en los turrons del Bruch y muraus de Girona mostraren al mon enter que la roja barretina no s' ha fet per estar subjecta als peus de ningú que no siga catalá.

Axís ho han entés sos organisadors y al venir avuy á donar públich testimoni de sa vida, han axamplat sos brassos donant una abrassada á las demés associacions que en nostra pátria tenen lo mateix objecte.

A la veu de la germana que neix han respost las societats totas de Catalunya que, recordantse que sa mare es viuda y sola, s' han posat á son costat pera que fos respectada. A la veu del poble que crida per desfese de las lligaduras que 'l subjectan haveu respost vosaltres, autoritats digníssimas.

A la veu de vostres compatricis haveu respost vosaltres, gayas y encisadores vilafranquinas, honrant ab la vostra presència eix acte que tant vos plaurá recordar quan allá, en la vellesa, contareu als nets las tradicions de nostra pátria, á la veu del patriotisme heu respost vosaltres, mos compatricis, agermanantvos en torn lo penó desplegat pel Centre Catalá.

A tots donchs, bons Vilafranquins, vos envío l' agrahiment de nostre cor, desitjant y al mateix temps pregantvos que d' abuy en abant tots nostres' actes, tant públics com privats, sian esencialment catalans; puix sols d' esta manera es com podrem lograr l' autonomia Catalana. A vssaltres, també, apóstols del catalanisme, vos manifesto en nom de Vilafranca nostre regonexement, suplicantvos que, quan torneu á vostres llars y doneu compte á vostras representadas societats de aquesta festa, los hi digeu: Ja som una mes. —He dit.

ESTUDIS DE REGIONALISME

XII.

GERARQUIA Y DESCENTRALISACIÓ

per A. Pouquet.

Plan d' organització dels poders municipals.

Art. 3.—Fiscalisació.

Se necessita una autoritat superior que vetle pera que 'l municipi no traspassi las atribucions que la lley li dona; no ha d' esser una tutela sino una fiscalisació, porque no aném á completar una incapacitat sino á preveure ó corregir l' abús en l' exercici d' un dret; la tutela es contraria al principi de soberanía; la revisió y la fiscalisació son la conseqüència d' aquest principi. Com mes lliure sia 'l poder municipal mes deu fiscalisarse.

En la organització d' aquest poder fiscal no s' han de tenir en compte las atribucions *deliberatives* del consell municipal; sino que tan sols s' exercirà sobre las funcions regulativas y las del alcalde.

Tindrán, donchs, lo vici de nulitat:

1.er Qualsevol deliberació del ajuntament presa fora de sessió ó sense que aquest estigui legalment reunit.

2.^{on} La deliberació viciada per excés de poder ó contraria á una lley ó á un reglament.

3.er Tota deliberació relativa á un objecte no confiat per las lleys al poder municipal ó que tendeixi á usurpar las funcions d' altras autoritats.

4.^{rt} La deliberació que 's refereixi á la política general.

Iguals reglas poden aplicarse á las atribucions del alcalde.

¿Quina autoritat estará encarregada d' aquesta fiscalisació?

No 'm puch resoldre á confiarla als governadors ó prefectes, perque hi ha una autoritat mes elevada á la que la lley ha encomanat la missió de reprimir los excessos del poder dintre la gerarquia administrativa; aquesta autoritat es lo Consell d' Estat en son aspecte contenciós. Lo Consell d' Estat obrant com á tribunal suprem en materia administrativa, es lo naturalment designat pera contenir als municipis dintre 'l cercle de sa acció llegítima. Aquesta missió no seria indigna d' un gran cos politich; puig si la lley no ha cregut rebaixar la dignitat del Consell d' Estat constituhintlo árbitre de l' insignificant orde contenciós administratiu, pot molt be protegir contra qualsevol desorde la gerarquia dels diferents poders soberans. Se 'm dirá que 'l Consell d' Estat se veurá imposibilitat d' atendre al gran número d' assumptos qu' aixó suposa, mes pot crearse á aquest objecte una segona secció del contenciós. Pero, aseguirán, la fiscalisació sols es eficás quan es rápida y aquesta rapidés no la logrará 'l Consell d' Estat, assamblea deliberant, ni es possible atesa sa organisació. Con testaré á aquest nou càrrec que 'ls assumptos no poden esser molts y que redactar un procediment especial en que s' armonisés la llestesa ab la seguritat del exámen, no es cosa molt difícil.

Veyám lo darrer punt.

Los Ajuntaments, com totes las assambleas, sense traspasar literalment sos poders poden constituirse en estat latent de rebelió contra las lleys; complint legalment sus funcions, la hostilitat política sistemática pot guiar los seus actes e inspirar sus abstencions. Es difícil definir *a priori* lo motiu d' aquesta revolta latent; mes significa una usurpació sobre 'l poder central y perjudica en primer lloc al mateix municipi. En aquest cas, es de presumir que l' ajuntament no representa la voluntat dels ciutadans y es necessari reconeixer al poder central, un dret que las mes escrupulosas teorías constitucionals no li han negat: lo dret de suspensió ó de disolució. Mes pera que aquesta arma defensiva del govern no 's converteixi en ofensiva, aquest dret sols deu exercirse per los motius y en los cassos que la lley determina; y tenint lo govern lo dret de reemplassar temporalment lo consell municipal, ab motiu justificat, deu també concedirse al cos electoral lo de reunirse dintre un breu plazo pera elegir al nou consell.

Veusaquí las bases sobre las quals pot restaurarse la llibertat municipal.

E. M. B.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

LA INMACULADA. Poema teològich per Mossen J. Boher, canonge.— Perpinyà. Imp. de C. Latrobe. 1891.

Aquesta es sens dupte l' obra de mes alé que ha produhit la Renaxensa catalana en la fertilíssima terra del Rosselló, y son autor, lo canonge Boher, conegut ja de temps per altres obras rimadas, pot aspirar á cenyir son front venerable ab los llorers que encara 's crían tan en las rocas del Montserrat com en las esmeraldinas faldas del Canigó.

Un poema, tal com los preceptistas lo demanan, no ho es en rigor *La Inmaculada*, puix en ell no hi ha una acció en lo rigorós sentit de la paraula, ni personatges que 's mogan á impuls d' una idea ó d' una passió pera darli 'l moviment que tan interessa; pero 'l nom de *poema teològich* que l' autor li ha dat, expliça la importància doctrinal de exa obra rimada en varietat de metres.

La gloria de Maria Santíssima simbolizada y explicada en lo Misteri de la Puríssima Concepció, presentada com lo daurat y maravellós urdím de la gran obra divina de la Redempció del home, tal es lo tema que desenrotlla 'l canonge Boher en una sèrie de quadros que comensan ab una visió de Isaías y acaban en lo Cant X ab la descripció de las maravellas de Lourdes.

Hi ha fragments de entonació épica com algun del Cant IV (*Lúgubre historia*) en que 's descriu la cayguda de Adám y Eva que una volta consumada

*Comou tots los céls nova tan sinistra,
Sobre cada front passa una ombra trista
Com un núvol devant del sol.
L' àngel s' estremeix, veient que sa lira,
Polsantla ningú, planyivola sospira,
Com un cor en llants de dol.*

En lo Cant IX en que 's descriu la magna ceremonia de la Definició Dogmàtica, hi ha una especie de retrato molt ben trobat del inmortal Pio IX, en lo següent parell d' estrofes:

Del seu front pur en lo mirall
La seva ànima llú, linda y bella;
Com del llach en lo clar cristall
Son espill amat te l' estrella.
Lo cel de qui en ma du las claus
Sembla, de sa llum gloriosa,
En lo safir de sos ulls blaus
Obrir la porta radiosa.

Per los versos citats, ja compendràn nostres lectors que 'l canonge Boher no s' ha escapat del defecte propi de tots los escriptors rossellonesos, de dar al català la accentuació francesa, lo qual tira á perdre tota la nostra métrica y desvirtúa las condicions naturals de la materna llengua. Certas formes dialectals, inevitables per la llarga dominació del francés en aquella encontrada, fins no hi fan gracia; pero la variació radical

de la tònica es una inconveniència que sempre deslluixrà les obres en vers dels nostres germans del Rosselló.

Y l' canoge Boher te en açò mes culpa, perque cabalment es dels que mes ha estudiat la llengua, y mes versat està en las obres del modern renaxement català, y particularment en las de Mossen Verdaguer.

Hem parlat de formes dialectals, y volém ficsarnos en una que, mes que un galicisme, es un italianisme, y es lo *sul per sobre'l*. De aquesta forma ne fa un gran us Mossen Boher com se pot veure en la següent estrofa del cant VI:

*L' Omnipotent sul soli la colloca
Li dona sul front un bes de sa boca
Y li posa en mans un ceptre florit,
Dihentli: sul mon esten ton domini
Vull à ton poder que tot front s' inclini
Tot mortal en terra, al cel tot esprit.*

Aquest diríam reencunyament de la llengua nativa dintre l' motlló de la llengua oficial, es menester evitarlo á tota costa; com voldríam que molts dels catalans d' Espanya estudiassen un poch mes lo *geni* de la llengua, per afanquirla de la influència castellana.

Pero tots los defectes que podríam senyalar en la obra *La Inmaculada*, quedan per nosaltres com esborrats devant de la intenció y del esperit que l' ha dictada al seu estimat y reverent autor. Veus aquí unes frases del Prólech:

«No faltarán, ja ho se, Rossellonesos per culparme de que l' he escrit en llengua catalana. Per qué no? »puix es la llengua maternal, de mi sempre estimada; »puix m' alegra lo cor al véurela renaixer; puix es l' »órgano natural per fraternizar ab los varons que l' »il-lustran de l' altra part del Pyrineu, y ab tots los »pobles qui voltan nostra cordillera? y puix es mes ó »menos necessari en totas las poblacions del Rosselló »Cerdanya y Vallespir, d' explicar en catalá la doctrina evangélica, no veig per qué los sacerdots del nostre Bisbat se interdirian de cultivar la llengua quals »primers elements aprengueren sobre l'ls genolls de l' llur mare.»

Açò, açò es poesia de la bona; y al home que sent ab tal intensitat l' amor á la llengua materna, no li podia faltar inspiració per cantar las glorias de la Puríssima Verge en un llibre que ademés està avalorat per la profunditat y solidés de la doctrina, treta de primera mà dels richs meners de la Teologia católica.

J. COLLELL, PBRE.

Vich, 22 Juliol 1891.

CORREU NACIONAL

Las Corts han acabat las tascas de la primera legislatura, los diputats han deixat la vila del Os per refer-se de son cansanci prenent banys en las platjas del Mediterrá ó del Cantábrich, ó jugant al solo ab los cacichs dels seus respectius districtes, y en conseqüència van minvant las noticias purament políticas y 's va fent difícil escriure crónicas de tal mena.

Los mes dels periódichs s' entretenen en fer pronóstichs pel pervindre, y en estirar, pera omplir planas, la ressenya de la arribada de la embaxada mora á Madrit. Nos descriuen ab tots los pels y senyals á cada un dels seus membres, los regalos que portan, la missió que tenen confiada, la malaltia del embaxador y la del seu criat y... en fi, tot lo que pot reexir com á noticia. Lo que no comentan gayre los periódichs madrileny, perque de moment ¿quin interès ha de tenir? es lo que 'ns está succehint ab los moros. Es cert que han enviat una embaxada que comunicará á la reyna regenta los respectes del sultá del Marroch y son firmíssim propósit de mantindre ab Espanya la mes lleal cordialitat y fidels relacions, mes també es cert que mentres complex aquesta missió la embaxada rifenya, las kábilas fan desapareixer en Africa las fitas ab que fa poch temps se demarcaren los dominis d' Espanya, y guardan tan respecte als espanyols residents en nostras possesions en lo marroch, que cap compatriota nostre se pot atrevir á exir á cinquanta metres fora de las plassas fortas, si no 's vol exposar á constituirse en blanch d' alguna espingarda rifenya. Nostre govern deu creer que ho fan per broma, y 'ls moros en cambi deuen pensar que l' govern d' Espanya es un bon primo. Y bromejan á costa nostra. Pobre León de Castilla, no sols se t' han rovellat las unglas, sino que per tas venas hi corra aygua. De lo que 't doná renom un dia, no mes te 'n queda una cosa: la gana, y las tevas unglas, que no 't servexen ja pera empresas majors, las fas servir pera llevar la pell á las provincias.

Hem dit que l'ls periódichs fan pronóstichs pera lo pervindre, y efectivament lo pervindre no 's presenta gayre falaguer. S' acosta la época en que expiran los tractats de comers y la hora de estipularne d' altres. Y comensan á bellugarse los eterns enemichs de la producció nacional: los liurecambistas. Cert que l' partit governant vol passar per proteccionista, mes ¿cal fiarsen de sa paraula? Sa debilitat va sortint á flor y l'ls precedents no l' abonan. En efecte á un ser débil tothom se li imposa y l'ls estrangers conexen be á nostre govern y tenen ben calculada la forsa probable de sa resistencia. Cal, donchs, que las classes productoras no s' adormin. Ademés es ben duptosa la mena de consideració que guardará l' govern als interessos del pays. L' hem vist ara patrocinar y treure á port lo projecte relatiu al banch d' Espanya consumidor de nostra ruïna, hem contemplat com decretaba lo augment de sou als militars que farà creixer lo déficit de nostra empenyada hisenda; es á dir, acumular gasto sobre gasto, quan lo que urgeix son economías. Aquestas las reserva pels contribuyents: mentres pugan pagar las contribucions, no hi fa res que no menjin. Quan lo pays no puga ja dir fava ¿qui sab qui gobernarà? segurament que no será en Cánovas. No cal, donchs, amohinarse encara.

Aquesta conducta del actual govern te molt agraviax á diferents conservadors que ho eran de bona fe y ara van desencantantse. Entre ells lo notabilíssim home públich catalá don Manel Durán y Bas. Ben conegudas son la probitat é inteligència del sabi jurisconsult. Conservador de tota la vida es dels que mes

serveys y mes valiosos ha prestat á son partit. Mes ha tingut una debilitat: la de guardar exagerat acatament á las ordres del gefe máxim, que no ha vacilat en premiar tan deplorable conseqüencia ab desayres los mes irritants.

Lo senyor Durán y Bas no ha pogut aguantar mes, la última gota de fel ha fet vessar la copa y, segons sembla, ha renegat del quefe y dels seus sayons, y reivindicat la seva independencia. Axis se va tornant lo partit conservador militant: incompatible pels homes serios, molt indicat pera convertirse en camarilla de Romeros de la barra.

La decisió del senyor Durán y Bas pot portar quia, que no es un fet aislat. Son desencant també'l senten molts altres homes serios que han figurat fins ara en tal partit. Pera comprobarho n' hi ha prou ab consignar unas pocas paraulas, que comentant tal fet escriu *Las Provincias* de Valencia, de qual periódich es director lo honrat Teodor Llorente. Diu l' esmentat periódich comentant l' acte del senyor Durán y Bas: «Aquesta actitud, per lo molt que val lo senyor Durán, significa alguna cosa, y com síntoma del disgust que poden abrigar altres conservadors de semblantas tendencias, significa molt més.»

Esperarém ab ansia lo desenrotllo dels aconteixements que de la actitud del senyor Durán y Bas pugan originarse, ben segurs de que resultarán en benefici del pays.

A Valencia s' ha inaugurat la estàtua del rey catalá En Jaume, lo Conqueridor. La idea d' aquest monumet la concebiren lo director del indicat periódich *Las Provincias*, ab sos companys de redacció y 'ls individus de la societat valencianista *Rat-Penat*. Mes lo carácter que ha tingut la festa de la inauguració, no deu pas haver satisfet gayre als iniciadors del monument. Ha tingut molt carácter espanyol, pero regional casi gens. Y 'l tal acte, no tenint carácter regional, no significa res. Axó ho haurá reconegut nostre estimadíssim colega valencià. Axis se transparenta en una amarganta quexa que hi hem vist insertada, lamentantse de la falta de patriotisme dels valencians.

X. B.

DIETARI DEL PRINCIPAT

Per decorar lo Palau de Museus y Bibliotecas que 's construex á Madrid, s' ha anunciat lo concurs, entre artistas espanyols, de la part escultural.

Será tota de marbre, y constará de:

Dues estàtuas sedents per la escalinata de la fatxada principal, representant á Sant Isidro y Alfons lo Sabi. Per cada una d' ellas se destinan 17.500 pessetas.

Pel pòrtich de la matixa fatxada, las estàtuas de Nebrija, Cervantes, Lope de Vega y Lluís Vives. A cada una se 'ls hi designan 15.000 pessetas. Lo pòrtich del carrer de Serrano portarà las de Velazquez y Beruguete; tant á aquestas dues últimas estàtuas com á dues esfinxs que han d' anar en la fatxada, se 'ls hi destinan 15.000 pessetas.

En altres llochs dels archs hi anirán quatre medallons retratos de Mariana, Fray Lluís de Leon, Calderon y Quevedo, abonantse per cada un d' ells 1.250 pessetas. Altres set medallons de Garcilaso, Hurtado de Mendoza, Arias Montano, Santa Teresa, don Antoni Agustí, Tirso de Molina y don Nicolau Antonio, obtindrán cada un 900 pessetas.

Pel timpano del frontis principal de la fatxada que dona á Recoletos, se pressupostan 164.500 pessetas, constant la obra de tres estàtuas sedents y un alt relleu que representarà las ciencias, las arts y las lletras.

Lo jurat calificador de la Exposició que ha organitzat la Societat fotogràfica espanyola ha donat compte ja del seu comés á la junta directiva de la mateixa. La distribució dels premis tindrà lloc lo dia de la clausura de la Exposició que serà lo 2 del vinent agost.

Lo magnífich quadro titolat «San Francisco als aucells» del distingit pintor En Alexandre de Riquer, que figurá en la Exposició de Bellas Arts, ha sigut galantment cedit per son autor al Excm. Ajuntament d' aquesta ciutat, ab destino al Museu Municipal.

Lo proxim dia 2 d' Agost y ab motiu de la festa major tindrà lloc á Sabadell un certámen coral en lo que s' adjudicarán:

- 1.er Una corona de lloret de plata y or.
- 2.on Un ram de lloret de plata y or; y
- 3.er Una lira de plata.

La llista de inscripció estarà oberta fins lo dia 30 del corrent, debent dirigirse á D. Martí Peig, plassa Major, 17. La pessa de concurs es lo coro «De bon matí», de 'n Clavé.

Lo Foment del Treball Nacional, ha fet una gran tirada de las fullas que deuen utilisarse per cobrar crèdits en l' extranjer per medi dels cònsuls d' Espanya, en la forma previnguda per la Real orde de 4 del corrent.

Lo diumenge passat tingué lloc á Tarrasa la clausura de l' Exposició Agrícola. Va celebrarse aquesta solemnitat en lo teatre del Retiro, que invadí una concurrencia nombrosa y distingida. Lo secretari general del Institut Agrícola Català de Sant Isidro, llegí una notable y lluminosa memoria, felicitant al poble y autoritats de Tarrasa y als expositors; lo Marqués de Sentmenat pronunció un florit discurs; y 'l senyor Planas y Casals, després de dedicar alguns párrafos eloquents á l' Exposició y als que á ella contribuiren, declarà tancada aquesta en nom de S. M. lo rey y la reyna regent.

Lo senyor Gobernador Civil de la província de Tarragona ha passat als alcaldes la següent circular:

«Haventme donat repetidas quexas l' Excm. é ilustríssim senyor Arquebisbe d' aquesta arxidiòcessis, á causa dels lamentables abusos que venen cometentse en alguns pobles d' aquesta província, ab motiu dels enterros civils, y molt especialment en los dels pàrvuls

que moren batejats, donant lloch á freqüents conflictes entre 'ls senyors rectors y las autoritats locals, per desconexer aquestas en la major part dels cassos sas atribucions y débers, crech de molta oportunitat, pera tallar aquells abusos y rathonaments, fer las següents prevencions:

Primera: Los senyors alcaldes dels pobles d' aquesta província no permeterán altres enterros civils que 'ls dels cadavres á qui la autoritat eclesiástica de cada localitat hagi denegat la sepultura en lloch sagrat.

Segona: No 's considerarà motiu bastant per permetre enterros civils, lo que 'ls pares, esposos, fills, germans ó altres parents dels morts, vulguin, á pretetx de professar diferentas creencies, privarlos del enterró catòlic ni de la sepultura eclesiástica, si no provan degudament la voluntat expressa del finat per medi de testament ó document perfectament legal.

Tercera: Los pàrvuls que morin batejats, no poden ni deuen ser enterrats civilment, perque á la Iglesia competex exclusivament conduhirlos al cementiri y donároshi sagrada sepultura; y no als pares ó parents, per mes que aquests s' oposin á causa de sas creencies religiosas.

Y quarta: Que pels enterraments dels que morin fora de la religió catòlica se designarà per los senyors alcaldes lo trajecte mes curt que deuen recorrer per la conducció dels cadavres al cementiri á ells destinat, evitant molt especialment ditas autoritats que 'ls enterros civils se convertexen en verdadera manifestació pública y de hostilitat á la Santa religió catòlica.

Faré responsables als senyors alcaldes de qualsevol omisió en aquest important servei.

Tarragona 11 de Juliol de 1891.—Lo governador, Ramon de Mazon.»

Lo dia 18 de Juny fou llegida en lo Congrés una proposició de llei autorisant al Gobern per otorgar á don Cels Xaudaró, la concessió d' un ferrocarril de via estreta que sortint de Las Iglesias, en la conca carbonífera de Erilcastell, província de Lleyda, passará per Pobla de Segur y per la de Isona; tocará en Basella, Solsona y Cardona, y acabará á Barcelona; ab un ramal que empalmará á Basella, seguirá per lo riu Segre, passant per Plá de S. Quirze y per Seu d' Urgell, fins á Puigcerdá.

El País, de Lleyda, se quexa de que, com tots los anys en semblant època, hajan comensat en aquella província los incendis de grans. En «La Ribera» lo foix ha destruït 260 garbas de blat, propietat del Jutge municipal de Sant Ramon d' Alella, D. Antoni Mir, haventse comunicat lo foix á unes arbredas veïnals, causant grans pèrduas. Una mare y fill han sigut detinguts com á probables autors del fet.

Copiém d' una correspondencia de Gijón que inserta nostre estimat company de Reus *Lo Somatent*:

«Ha sortit d' aquesta vila en direcció á Barcelona, l' escultor català don Manel Fuxá, després d' haver instalat lo monument en honor á «Jovellanos», obra de molt gust artístich que ha valgut al distingit artista català l' aplauso de quantas personas l' han visitada;

durant sa estada en Gijón, lo senyor Fuxá ha sigut festejat per moltas y distingidas personas.

Ja que d' artistas catalans li parlo, he de fer menció de la instalació que l' ilustrat fill de Reus don Ignasi Carbó, enginyer de la fàbrica de tabacos d' aquesta, fa pera la exposició local que s' ha de inaugurar als primers del pròxim mes d' Agost; dita instalació honra á son autor, sent lo parer general que será tal vegada la que figurarà en primer terme de totas quantas se presentarán.»

Copiém de nostre colega *Las Cuatre Barras*, de Villafranca:

«Los estragos que causa 'l mildiu en diferents pobles del Panadés, son verdaderament terribles. En molt pochs días se pot contar com á perduda la meytat de la cullita del vi. Los raims s' assecan y moren ab una rapidés que espanta. Los gastos que aquest any s' han invertit en las vinyas y 'ls treballs que s' hi han empleat serán completament inútils, si aquella plaga continua ab la intensitat comensada atacant las vinyas. Causa' verdadera llàstima veure l' estat desastrós de la major part dels vinyats, que pochs días enrera semblavan encara hermosos jardins. Son tantas las plagas que pesan sobre la agricultura y d' un modo especial sobre 'ls ceps, que casi es hora de pensar en si es més convenient abandonar aquell cultiu que resulta molt costós y poch productiu.»

En lo mas Fatjó dels Xiprers, terme de Sardanyola, nostre amic y entusiasta catalanista D. Joseph Fatjó y Vilas, hereu d' una de las casas principals de la ciutat de Vich, contragué matrimoni ab la senyoreta doña Pepeta Fatjó, lo dimecres dia 22 del corrent. Benhi la unió l' Excm. Sr. Bisbe de Vich, Dr. D. Joseph Morgades, qui dirigi als nuvis una bellissima prédica en nostra llengua catalana. Desitjém als novells esposos las benediccions del cel.

En lo Teatre Principal de Vich, se celebrá 'l passat diumenge un concert molt notable, en que prengueren part, fenthi bona cullita d' aplausos, la eminent soprano donya Carme Bonaplata de Bau, y 'l reputat primer baix, entusiasta partidari del programa regionalista, don Francisco Casanovas.

La instalació del *Gremi de pagesos de Sabadell y sa comarca y Subdelegació del Institut agrícola*, ha obtingut lo primer premi en lo *Concurs agrícola de Tarrasa*.

A Madrid ha mort don Joaquím Pi y Margall, artista distingit que en la capital d' Espanya honrava 'l nom de sa pátria, Catalunya, á la que donava probas d' estimar verament.

Copiém d' una carta del Bruch:

«La filoxera segueix sa marxa devastadora en proporcions tals que dintre dos anys haurá donat compte de tots los vinyats dels termes de Piera, Masquefa, Pierola, Collbató y Bruch, que per ser los que tinch mes seguits y vistos, ne puch donarne rahó sens que

per axó 'ls altres estigan lliures de consemblant flagell.

Lo mercat de vi seguex encalmat sens que casi ningú hi digui res. Lo tipo de venda es de 15 à 24 pesetas carga, segons classe.

Lo malestar aumenta de jorn à jorn en aquestas encontrades. La emigració creix, comptantse á Masquefa unes 25 casas tancadas; á Pierola 10, á Collbató 6, á Piera 20, y en aquex poble passan de 28 las familias que, abandonant llur casal, han anat en busca d' un pá amarch é insegur. [Pobra agricultura, quin pervindre mes fosch!]

◆◆◆

Diuhen de Reus que la cullita d' atmetlla, que semblava havia d' esser aquest any important, resulta que no serà pas de molt tant lo que s' esperava, puix ha caygut bona part del fruyt, calculantse que no arribarà á una meytat de regular cullita.

Axó per una part y la escassedat que hi ha d' algun temps á aquesta banda, ha fet que 'ls preus tinguen sin un regular augment.

◆◆◆

Escriuhen de Mollerusa que 'l mildiu no s' ha presentat en las vinyas d' aquella part d' Urgell, pero si la «peronóspera,» que es de temer fará mal á la cullita.

◆◆◆

Lo dilluns de l' altre setmana se celebrá en lo local de la Joventut Católica de Vich, l' acte de distribuir los premis del Certámen Musical, que com ja anunciamrem, convocá aquella associació ab motiu de las festas del tres centenar del naxement de Sant Miquel dels Sants. Lo premi per una marxa religiosa, fou adjudicat al organista de La Bisbal don Joan Carreras. Lo mestre senyor Jordá guanyá 'ls altres dos premis, l' un per la música dels goigs de Sant Miquel, composició de Mossen Verdaguer, y l' altre per una marxa religiosa.

◆◆◆

L' altre diumenge s' efectuá en la capella de la Concepció de la Seu la funció anomenada de las «Claus,» conmemorativa de la celebrada en 1659, quan foren posadas en mans de la Verge las claus de Barcelona per que lliurés á la ciutat de la peste que la affligia.

◆◆◆

La Associació Artística-arqueològica Barcelonesa ha nombrat soci corresponent de la matexa al lloretjat poeta don Lluís Cebrián, president que es de la Societat «Lo Rat-Penat,» de Valencia.

◆◆◆

Los pintors catalans señors Cusachs, Casas, Planeilla, Rodriguez, Roselló y Parlade, han obtingut medalla d' or en la Exposició de Berlin.

Rebin nostra mes coral enhorabona.

◆◆◆

Per los voltants de Montblanch y La Espluga de Francolí, hi ha un ramat de llops, que encara que fins ara no ha causat mal personal, te espantats á aquells vehins, que tractan d' organizar variás batudas, fins á lograr exterminarlos ó ferlos fugir.

LA VAGA DELS MESTRES DE CASAS Á BARCELONA

Fa prop de tres mesos que vagan la majoría dels mestres de casas, y en tan de temps nos hem convenst de que las autoritats gubernativas no han fet lo que deurían per amparar la llibertat de tothom. Queda encar á Catalunya molta gent que creu que, per guanyar lo jornal es precis afanyarlo, y aquesta majoria d' honrats treballadors, la veureu sempre assistir al treball y separarse de trifulgas que portan descrédit á sa honradés y laboriositat.

Y mentrestant, se troban insultats, de bon matí, en la obra, en la casa de menjar, al plegar, y hasta en sa casa matexa al costat de sa muller y sos fills, per aquests dropos que desvergonyits y ab certa impunitat cantant en meetinchs y carrers las lleys de la anarquia no son mes que inválits voluntaris de la rahó ó del treball.

Es veritat que alguns polissons y guardias civils rondan las obras, com jugant á fet ab los «huelguistas» pero axó no priva de res; de tant en tant agafan algun que s' gira contra d' ells, mes al endemà lo veuen al mateix punt y acaban per perdre la vista. Nosaltres recordém molt al senyor González Solesio en semblants cassos; sabia qui eran los promovedors de tals escàndols y faltas á la lley, y á ells los feya responsables *incontinenti* de la tranquilitat dels bons treballadors.

Pot lo senyor Vivanco (que dit sia de pas, li reconéixerem bona voluntat y recte criteri) no apartarse de la lley, més devém fer constar que en aquest cas y sense fugirne, podria molt be acabar un estat de cosas que pren á Barcelona carta de naturalesa, puix que creyém no pot amparar la lley á qui privi á un altre de treballar, en us de son dret, las horas que vulga. Y tinguis entés que en cap part del mon antich y modern treballan los mestres de casas menos de 9 horas y axó que en lloch fan tantas festas com aquí. ¿Y som nosaltres los que hem d' anar al cap de la vagamunderia? Diuen que axis poden emplearse mes obrers y tampoch es veritat. Y sino que ho digan á cert propietari del carrer de Ronda de S. Pere, que tot y tenint un lletrero de las 8 horas y haber dit á certa autoritat que á son entendrer ab 8 horas n' hi havia prou, per lo fatigós del ofici, sempre n' ha treballat 10, per no desmentir lo quènto de la fatxada de la Catedral.

Y valga per tot axó, que lo gremi de contractistas de Barcelona, no fiantse sino de si mateix, sotserigué un ferm compromís per no cedir á las 8 horas, que sino á horas d' ara, lo senyor Gobernador tindria un conflicte molt major y es la vaga de tots sos similars com son fusters, manyans, picapedrers, pintors, guixaires y demés oficis del ram de construcció.

Creyém que 'l bon sentit surarà, los directors tindrán que plegar velas havent causat la ruïna á un sens fi de familiars, que de lo contrari y dintre breus días, los contractistas pararian de cop totes las obras y serian tots los obrers despedits. ¿Qué farian allavors? ¿Y com s' ho arreglaria lo senyor Gobernador?—R.